מתני' [א]כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה שנאמר [1]עולת איש עולה שעלתה א] לאיש [ב]עולה שנשחטה שלא לשמה אע"פ שלא עלתה לבעלים עורה לכהנים [ג]אחד עולת האיש ואחד עולת האשה עורותיהן לכהנים [ד]עורות קדשים קלים לבעלים [ה]עורות קדשי קדשים לכהנים קל וחומר ומה אם עולה שלא זכו בבשרה זכו בעורה קדשי קדשים שזכו בבשרה ב] אינו דין שיזכו בעורה אין מזבח ג] יוכיח שאין לו עור בכל מקום: גמ' [ו]ת"ר עולת איש [ז]פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה רבי יוסי בר' יהודה אומר פרט לעולת גרים מאי פרט לעולת הקדש אמר רבי חייא בר יוסף פרט לעולה הבאה מן המותרות הניחא למ"ד מותרות לנדבת ציבור אזלי אלא למ"ד מותרות לנדבת יחיד אזלי מאי איכא למימר כדאמר רבא [ג)2]העולה עולה ראשונה ה"נ העולה עולה ראשונה רבי אייבו א"ר ינאי פרט למתפים עולה לבדק הבית לא ד] מיבעיא למ"ד קדשי בדק הבית תפסי מדאורייתא אלא אפילו למ"ד לא תפסי ה] הני מילי בשר אבל עור תפים וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה פרט לעולה הבאה מן המותרות א"ל רב המנונא לרב נחמן [ג]כמאן כרבי יהודה הא הדר ביה דתניא ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שלא ו] יהו כהנים זכאין בעורה דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה ואמרי לה ר"ש אם כן ביטלת מדרשו של יהוידע הכהן דתניא ז] [ד]זה מדרש דרש יהוידע הכהן [3]אשם הוא אשם אשם לה' כל שבא משום ח] חטאת ומשום אשם ילקח בו ט] עולות הבשר לשם [ח]עורה לכהנים א"ל אלא מר במאי מוקים לה א"ל מוקמינא ליה במקדיש נכסיו וכדרבי יהושע [ט]דתנן המקדיש נכסיו והיו בהן בהמות הראויות לגבי מזבח זכרים ונקבות ר"א אומר [ט]זכרים ימכרו לצורכי עולות נקבות ימכרו לצורכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים עצמם יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצורכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית ואפי' לרבי יהושע דאמר אדם חולק הקדישו הני מילי בשר אבל עור תפים רבי יוסי ברבי יהודה אומר פרט לעולת גרים אמר ליה רב סימאי בר חילקאי לרבינא אטו גר לאו איש הוא אמר ליה פרט לגר שמת ואין לו יורשים [י]תנו רבנן [1]עולת איש אין לי אלא עולת איש [י]עולת גרים י] נשים ועבדים מנין ת"ל עור העולה ריבה אם כן מה תלמוד לומר עולת איש עולה שעלתה לאיש פרט לשנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה שלא יהו הכהנים זכאין בעורה יכול שאני מרבה יא] שנשחטה שלא לשמה הואיל ולא עלתה לבעלים

רש"י

מתני' כל שלא זכה המזבח בבשרה. כגון שאירע בה פסול קודם זריקה דלא היתה לה שעת יב] היתר למזבח: עורה לכהנים. מקראי יג] איתרבאי בברייתא בגמרא: ואחד עולת האשה. דאיתרבאי נמי מקרא: עורות קדשי קדשים. חטאות ואשמות לכהנים כדמפרש טעמא ואזיל: אין המזבח מוכיח. כלומר ואין לך לומר מזבח יוכיח שזכה בבשר העולה ולא זכה בעורה ואף אתה אל תתמה בקדשי קדשים שאע"פ שזכו כהנים בבשרן לא יזכו בעורן אין זו הוכחה שאין למזבח עור בכל מקום אבל לכהנים מצינו שזכו בעור העולה וקל וחומר שיזכו בעורות קדשי קדשים: גמ' פרט לעולת הקדש. לקמיה מפרש לה: פרט לעולת גרים. לקמיה פריך אטו גר לאו איש הוא: מן המותרות. דכל יד] אשמות של רעייה כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו ושכיפרו טו] בעליו באחר דקיימא לן טז] ירעו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה והוא עולת קיץ המזבח דלאו עולת איש הוא אלא נדבת צבור היא ונסכיה משל צבור ואין בעליו סומך עליה ואינו יז] שוחטה כדתנן בתמורה (דף כ:): הניחא כו'. פלוגתא דרבי אליעזר יח] ורבנן היא בתמורה (שם): לנדבת צבור. לקיץ המזבח: לנדבת יחיד. בעליו של אשם שניתותר הוא עצמו מביא עולה בדמיו והוא סומך עליה ושוחטה יט] ונסכיה קריבין משלו: כדאמר רבא. (יומא דף לד.) גבי וערך עליה העולה דילפינן מינה מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה וגו' ואמרינן מאי תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה ראשונה האמורה בסדר קרבנות היום הכא נמי עור העולה כתיב העולה ראשונה שהופרשה מתחילה לשם עולה ולא הבאה ממותר אשם וממותר חטאת ולקמיה פריך והא קי"ל עורה כ] לכהנים ממדרש יהוידע הכהן: פרט למתפים עולתו לבדק הבית. שאין עורה לכהנים: ולא מיבעיא וכו'. בפ' בתרא דתמורה (דף לג:) דקאמר עולא המתפיס עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גיזברים בלבד ומותבינן לעולא המתפיס עולה לבדק הבית אסור לשוחטה עד שתפדה ומשני עולא האי דמצריך ליה פדיה מדרבנן מכלל מאן כא] דמותיב בעי למימר דאורייתא ולענין עורה לא מיבעיא למ"ד מדאורייתא תפסה בה קדושת בדק הבית דאין עורה לכהנים אם שחטה עד שלא נפדית דלאו עולת איש הוא אלא עולת הקדש: אלא אפי' למ"ד. מדרבנן בעלמא אבל מדאורייתא לא: הני מילי. דמדאורייתא לא: בשר. דשל מזבח הוא ואין קדושה חלה עליו כב] שאינו שלו על פיו אבל עור דלאו ממון מזבח הוא וכהנים אכתי לא זכו ביה תפיס: כמאן כרבי יהודה. לקמן מייתי לה דאמר אין עורה לכהנים: הא הדר ביה. דקאמרי ליה אם כן בטלת מדרשו של יהוידע הכהן ולא אהדר להו מידי: ששה לנדבה. בי"ג שופרות שהיו במקדש קמיירי דכתוב עליהן תקלין חדתין [ותקלין עתיקין] קינין וגוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפרת וששה לנדבה [שקלים פ"ו ה"ד] ומפרש מאי ניהו ששה לנדבה: ה"ג ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות שאין הכהנים זכאין בעורה כג]: אשם לה'. אי אפשר כד] אשם לה' שכבר נאמר אשם לכהן כחטאת כאשם תורה אחת להם וגו' [ויקרא ז] הא כיצד כל דבר הבא ממותר חטאת כגון מפריש מעות לחטאתו וניתותר מהן וממותר אשמות כגון הנך דאזלי לרעייה דקיימא לן (תמורה דף יח.) כל שבחטאת מתה באשם רועה: ילקח בהן כו'. נמצאו שני כתובים מקויימין אשם לה' בשר לעולה כה] ואשם לכהן העור והיינו דכתיב [מלכים ב יב] כסף אשם וכסף חטאות לא יובא וגו': אלא מר במאי מוקי לה. להא דתני לעיל פרט לעולת הקדש: וכרבי יהושע. דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות והך עולת הקדש היא וכדמסיים ואזיל דכי א"ר יהושע דחייל שם מזבח עלייהו מעיקרא אמאי דחזי למזבח קאמר אבל בעור מודה דחייל עלה כו] קדושת בדק הבית: המקדיש נכסיו. לבדק הבית: הראויות למזבח. תמימים: זכרים ימכרו לצרכי עולות כו'. דקי"ל בתמורה (דף לג:) המתפיס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אינן נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: זכרים עצמן יקרבו עולות. לשם אותו האיש דקסבר אדם חולק הקדישו ואע"ג דמקדיש כז] סתמא דעתיה הוה להקריב כח] למזבח הראוי לו: ונקבות ימכרו כו'. אבל הן עצמן לא יקרבו שלמים כט] עד שימכרו דכיון דמקדיש סתמא הכל הקדיש הראוי למזבח דומיא דבדק הבית שכולו קדוש הלכך לדמי עולה אקדשינהו. ובהך עולה דרבי יהושע זכרים ל] הקריבים עולות קא"ר יהודה לעיל פרט לעולת הקדש: ואפי' לרבי יהושע. כלומר ואע"ג דאמר ר' יהושע אדם חולק הקדישו הראוי למזבח למזבח ושאינו ראוי למזבח יהא לבדק הבית לא שיהו כשאר קדשי מזבח שעורותיהן לכהנים דמודה הוא שהעור נתפס לבדק הבית כשאר נכסים שלו: ואין לו יורשין. דאין לה בעלים לא]: ה"ג עולת איש אין לי אלא עולת איש עולת נשים ועבדים מנין ת"ל כו': העולה. קרא יתירא הוא דלא איצטריך למכתב אלא העור לכהן אלא לרבות בא: הואיל ולא עלתה לבעלים. ואף על פי שהיא כשרה לא

תוספות

הניחא למ"ד מותרות לנדבת ציבור אזלי. תימה לדידיה מ"ש דממעט מותרות טפי מעולת תמיד וי"ל דסברא הוא למעוטי טפי מותרות משום דהיו מעיקרא לאיש: אלא למ"ד לנדבת יחיד מאי איכא למימר. תימה מאי קשיא ליה הא רבי יהודה דממעט הכא עולת הקדש הוא דקאמר בסמוך לנדבת ציבור אזלי דקתני ששה לנדבה ואי לנדבת יחיד לא היה משימה בשופר דקרבן יחיד בעי סמיכה וי"ל דלא שמיע ליה ההיא ברייתא תדע דאי שמיע ליה הא הדר ביה רבי יהודה ממדרשו של יהוידע: לא מיבעיא למ"ד קדשי בדק הבית תפסי מדאורייתא. תימה לדידיה אמאי איצטריך קרא הכא דאם שחט קודם פדייה אין עורה לכהנים פשיטא דקדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה: אין לי אלא עולת איש גרים נשים ועבדים מנין. משמע מחד קרא הוה ממעטינן נשים ועבדים ודין הוא דהא ילפינן מהדדי בג"ש דלה לה מאשה והקשה הר"ר חיים דבפרק החובל (ב"ק דף פח.) מצריך תרי קראי גבי עדות חד למעוטי נשים וחד למעוטי עבדים וי"ל דגבי מצות הוא דילפינן מהדדי בג"ש דלה לה אבל גבי עדות לא שייך למילף דאין תלוי בנאמנות שהרי משה ואהרן לא מעידין לא משום דלא מהימני הלכך היכא דגלי גלי ז):

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה כ:
לז ב מיי' פי"ט מהל' פסה"מ הלכה ט:
לח ג מיי' פרק ה מהלכות מעה"ק הלכה כא:
לט ד ה מיי' שם הלכה יט:
מ ו מיי' שם הלכה כא:
מא ז מיי' פ"ה מהל' פסה"מ הלכה ט ופ"ד מהל' שקלים הלכה ט:
מב ח מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה כא:
מג ט מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז:
מד י מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה כא:

תורה אור השלם

1. וְהַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֶת עֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: ויקרא ז, ח
2. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו, ה
3. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַיהוָה: ויקרא ה, יט

מוסף רש"י

כדאמר רבא העולה עולה ראשונה. מדלא כתיב וערך עליה עולה אלא העולה הכי קאמר וערך עליה מיד העולה החשובה האמורה תחלה לכל העולות, והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות (בפ' פנחס) דקרבן תמיד כתיב ברישא (פסחים נח: וכעי"ז כתובות קו.). או: העולה משמע העולה תחלה ראשונה לכל הקרבנות (מנחות מט.): דאי לאוריי בעלמא אתא שיקטירו עליה עולה ושלמים, נכתוב וערך עליה (יומא לד.) ששה לנדבה. ששה שופרות היו לנדבת צבור הבאה מן המותרות דחטאות ואשמות וכל הנך דאמרינן יפלו לנדבה, ובפרק בתרא דמנחות (קז:) מפרש הני ששה כנגד מי (תמורה כג:): ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. דסבר ר"א סתם הקדשות לבדק הבית ואפילו מידי דחזי למזבח אבל אינו יוצא מידי מזבח לעולם, ור' יהושע סבר לא שביק איניש קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית מידי דחזי למזבח, הלכך מסתמא למזבח אקדשינהו והן עצמן יקרבו עולות (שם כ. וכעי"ז שם לא:) ויביא בדמיהן עולות. דסתמייהו לעולה אקדשינהו, דהוא קרבן קדוש וחשוב מכל הקרבנות (שם כ. וש"מ):

מסורת הש"ס

א) ת"כ צו פ"ט ה"א, ב) [פסחים נח: וש"נ] ת"כ שם פ"ב ה"י, ירוש' פסחים פ"ה ה"א, ג) ע' שקלים פ"ו מ"ד, ד) שקלים שם [תמורה כג: ע"ש] כעי"ז יבמות צד. כתובות מט., ה) שקלים פ"ד מ"ד, ב"ב קנא. תמורה כ. לא:, ו) ת"כ צו פ"ט ה"א, ז) [ובב"ק פח. ד"ה יהא תירצו באופן אחר].

שינויי נוסחאות

א] נ"א שזכה לאיש (גליון, והוא מדפו"י). ועי' במלא"ש שהיה לפניו הגירסא שעלתה לאישים. ופי' דדריש איש מלשון אשה ריח ניחוח. וע"ש דהרמב"ם מפרש כן גם לגיר' שלנו: ב] בבשרן כו' בעורן (כתה"י ושמכ"י): ג] המזבח מוכיח (*ש"מ): ד] צ"ל ולא (*ש"מ): ה] תפסי מדאורייתא (ד"ו דפ"ט וש"ח): ו] בכתה"י שאין הכהנים זכאין (דק"ס, וכ"ה ברש"י): ז] צ"ל דתנן (*גליון): ח] בכתה"י משום חטא ומשום אשמה (דק"ס. וכ"ה במשניות): ט] בהן עולות כו' והעורות לכהנים כצ"ל (ש"מ): י] רש"י ז"ל ל"ג תיבת גרים. וכן מחקה בש"מ. ומדברי הרמב"ם נר' דגרס גוים (כ"כ הכ"מ). ועי' בה"ז וצ"ק ושאר מפרשים שהאריכו בזה. ועי' בליקוטים: יא] גיר' הצ"ק ממעט: יב] נ"א שעת הכושר (כי"י): יג] מקרא (כי"י): יד] צ"ל דמי אשמות (*ש"מ). ובצ"ק גריס דאף אשמות. עש"ב: טו] נ"א ושנתכפרו (כי"פ). וכ"ה בפסחים עג ע"א ובשבועות יב ע"א, וכן ברש"י לעיל ה ע"ב ועוד. אמנם במשנה תמורה כ' ע"ב הגי' ושכיפרו. וכ"ה ברמב"ם: טז] צ"ל דקיי"ל בכולן ירעו (*ש"מ): יז] גי' ח"נ ואינו עובדה. ועי' במשנה דתמורה שם: יח] צ"ל אלעזר (*ש"מ וגליון): יט] גי' ח"נ ועובדה: כ] דעורה (*ש"מ): כא] צ"ל דמאן (*ש"מ): כב] על דבר שאינו שלו כצ"ל (גליון בשם צ"ק): כג] בש"מ וצ"ש נוסף מספר ישן פי' אלא חוזרין ומוכרין העור ולוקחין בדמיו בהמה לעולה לקייץ המזבח דברי רבי יהודה. ע"כ: כד] א"א לומר אשם כצ"ל (*ש"מ): כה] בכתה"י העולה: כו] עליה (*ש"מ): כז] צ"ל דאקדיש (*ש"מ): כח] נ"א להקדיש (כי"פ): כט] נ"א שלמים אלא ימכרו ויביא בהן עולות דכיון דאקדיש סתמא הכל הקדיש הראוי וכו' (כי"י): ל] צ"ל של זכרים (*ש"מ): לא] בכי"פ נוסף כשהביאה לעזרה מת:

ליקוטים

עולת גרים נשים ועבדים מנין. רבינו שלמה לא גריס עולת גרים, ונראה דמשום קושיא דלעיל דפריך אטו גר לאו אדם הוא. ובספר ישן קדשים שנעתק מספר של רבינו שלמה כתוב בו עולת גרים אלא שנמחק בשני נקודים. מיהו אין צריך למחוק דכמה דברים נסיב תורת כהנים אגב אחריני נשים ועבדים דשפיר מפיק להו מחד קרא, וכן משמע בכל מקום דדין אחד להם. (ר"ש משאנץ ת"כ צו פ"ד פ"ט)